

Harjahirttä nostamassa

Monien vaikeuksien jälkeen Inarin opiston rakennustyö oli ehtinyt niin pitkälle, että Suomen lippu voitiin nostaa rakennuksen katolle harjannoston merkiksi. Elettiin elokuun ensimmäistä vuonna 1953.

Tapausta oli tullut juhlimaan niin paikallisia kuin valtakunnan vaikuttajia. Olinpa itsekin kutsuttujen joukossa, en suinkaan minään merkkihenkilönä vaan lähinnä musiikkiharrastukseni vuoksi. Oli näet käynyt niin, ettei työväki hyväksynyt soittopeliksi mitään kansakoulun vanhaa polkuharmonia. Mikään julkisyntinen instrumentti ei taas käynyt yksin opiston perusarvojen kanssa. Pulmaan etsittiin kaikkia osapuolia tyydyttävää ratkaisua. Pienimmän pahan etsinnässä päädyttiin minun kitaraani. Muuta yhtä neutraalia ratkaisua tuskin tästä kylästä olisi löytynytäkään. Näistä lähtökohdista sain kutsun tilaisuuteen. Kohta perään ”rasvanahkaisempi” väki viestitti, että haitari myös mukaan.

Juhlan virallinen osa koostui tavalliseen tapaan puheista. Väliin vetäistiin jokunen virsi. Vuosien saatossa on oudoimmat sanankäyttäjät päässeet unohtumaan, mutta tutuista on jäänyt mieleen Kunnan-Antti, Jomppasen Erkki, kirkkoherra Aho, rovasti Heikinheimo ja työmaata hallinnut rakennusmestari Matti Haapala. Kansainvälinen työleiri käytti niin ikään puheenvuoron. Rakennusmestarin pestaaman ammattiväen terveiset toi Juoppo-Paatariksi kutsuttu ikämies omalla persoonallisella tavallaan, joikaamalla. Harmahtavan yksitoikkoinen tunnelma sai näin tervetullutta piristystä sekä kulttuurista väriä ja ulottuvuutta.

Vanha viisaus sanoo, ettei kukko laula käskien. Niin on myös joikaamisen laita. Se edellyttää sopivaa ulkoista tilannetta ja sisäistä mielen ympäristöä. Tämän tietäen oli Haapala motivoinut alaisensa jo ennakkoon sopivaan esiintymisvireeseen. Ahtaasti ottaen Paatari ei ollut minkään alan ammattimies, mutta kansanperinnettä arvostava Haapala halusi pitää hänet palkkalistoillaan, olihan Paatari omalla tavallaan suurenmoinen persoona.

Virallisen osan päätteeksi opistolle avattiin juhlallisesti oma vieraskirja. Sitten johtoporras siirtyi opiston sisätiloihin pitämään omaa kokoustaan. Muu väki ohjattiin rantatöyräälle pöytien ääreen. Tavanomaisen tarjoilun ohessa eri puolilta maailmaa tullut leiriväki esitti omia etnisiä juttujaan, joista jäi erityisesti mieleen Intian pojan laulun tahdissa esittämät kapulatemput. Olin ottanut mukaani Aapeli Vuoriston kitaralaulukirjoja. Niistä löytyi ainesta yhteislauluihin.

Yhtäkkiä pöytiin tuli tilaa; ammattiväelle varatut juhla juomat olivat tulleet jakoon. Eikä tarjolla ollut mitään välikaljaa – lakkohan siitä olisi seurannut – vaan jaossa oli lasti, jonka rovasti Heikinheimo oli tuonut mukanaan Oulusta. Kun Inarista katsoen lähin Alko oli Rovaniemellä, hoitui homma rovastilta itseltään luontevimmin. Kirvesmiesväki ei palannut enää pöytään vaan eväät saatuaan oikaisi suoraan majapaikkaansa hirsitupaan, joka tunnetaan nykyisin punaisena rantasaunana aivan veden partaalla opiston rannassa.

Me vieraat ja kansainvälinen väki jäimme viettämään iltaa keveämmissä merkeissä. Kitaralla oli käyttöä, ja kirjoissani riitti lauluja. Joka löysi itselleen mieluisen kappaleen, sai kirjoittaa sille kohtaa nimensä kirjan reunaan. Kajaanilainen Laura Tuomi tykkäsi Merikannon Reppurin laulusta ja sveitsiläinen Ince Eigenheim piti erityisesti Iltalaulusta: Tää’ yksinäni laulelen kun ilta tullut on. Paataria kaivattiin joikaamaan, mutta ikämieheltä kuului veto loppuneen; hänet tavattiin nukkumasta.

Rantasaunan suunnalta kuuluva mökä voimistui tasaisesti ja kun opistorakennuksesta puuttui vielä ikkunat, niin eipä aikaakaan, kun johtoporras kokosi kamppeensa ja nousi autoihinsa. Mihin he lienevät menneet jatkamaan kokoustaan, ei ainakaan kansakoululle, sillä se oli hieman aiemmin palanut.

Olimme juuri lopettelemassa leppoisaan iltahetkeä, kun Heinosen Aarre tuli autollaan pihaan tuoden mukanaan paikallista virkavaltaa. Jossain Karhujärven suunnalla oli syttynyt metsäpalo, jota sammuttamaan oli saatava kiireesti väkeä. Kuorma-auto oli tulossa hakemaan millä hetkellä hyvänsä. Leiriläisiä ei voinut velvoittaa mukaan, koska he eivät olleet kuntalaisia, monet eivät edes

Suomen kansalaisia. Kylän alkuasukkaana sain mennä tunnistamaan, löytyisikö talosta jäävitöntä väkeä. Ainakin Paatarin tiesin olevan ulkona kuviosta. Kirvesmiesporukka istui majapaikkansa järvenpuoleisilla portailla iskemässä pirteästi tarinaa, mutta eivät muussa suhteessa näyttäneet erityisen palokuntalaisilta.

Majan sisätiloista kuului ähinää ja ritsilautojen ryminää. Jaska, alkujaan Helsingin miehiä, yritti nukkumista, mutta näytti kärsivän pahasta painajaisesta, huijoi, potki ja piti melkoista meteliä. Puistelin hänet hereille ja kysyin, että missä menttiin. Sanoi olleensa juuri lhantalassa torjumassa panssarivaunuja. ”Oli hyvä, kun herätit, ryssän panssarit olivat juuri tulossa päälle. Tämmöistä tämä minun nukkuminen pakkaa olemaan, mutta varsinkin juhlien jälkeen.” Hän otti suuhunsa kostuketta ja oikaisi takaisin ritsille. Tuota pikaa hän oli jälleen unessa, ja panssarit lähtivät jälleen liikkeelle. Tuntui pahalta ajatella, ettei sota Jaskan kohdalta ollut vielä päättynyt. Toisten juhliessa Jaskan oli torjuttava panssareita kaiken yötä. Loppuisivatko ne milloinkaan? Yritin pitää häntä hereillä, mutta metsäpalollekin oli mentävä.

Kun sammutukseen sopivaa väkeä ei paikallisista löytynyt, niin muutama leiriläinen lupasi lähteä heidän asemestaan. Vaatteiden vaihtoon ei ollut aikaa, joten nousin lavalle niissä vaatteissani. Eiväthän ne tosin meikäläisen juhlatamineetkaan kummoisia olleet. Korppilan Matti oli ilmestynyt jostakin ja kiivennyt kyytiin. Hänestä tuntui olevan yhdentekevää, mihin menttiin, pääasia, että menttiin. Liikkeelle päästyä hän alkoi esittää semmoisia kansanlaulunomaisia ralleja, etten ollut vastaavia aiemmin kuullut enkä ole kuullut sen jälkeenkään. Mukana olleet ulkomaalaiset eivät sanoja ymmärtäneet, mikä oli vahinko, sillä he menettivät näin elävän kosketuksen tämän kalevalaisen kansan riittelyn aarteisiin.

Karhujärvelle päästyä meille kerrottiin, että palo oli saatu sammumaan. Eipä siinä sitten muuta kuin keula kotia kohti. Reissun päätyttyä oli loppukesän aurinko ehtinyt kiertyä Luosman oikealle puolen. Näin päättyi omalta kohdaltani kesä 1953, sillä edessä oli matka opiskelupaikkaani Ouluun. Kouluni oli päättynyt juhannusaattoon, joten lomaa oli kestänyt peräti toista kuukautta.

Aivan opiston loppuvuosina tuo vieraskirja ilmestyi jostakin opiston kirjaston pöydälle. Siellä tuo koko alkajaisjoukko oli nimikirjoituksina kirjan lehdillä. Löysinpä sieltä itsenikin. Missä lienee kirja nyt. Luultavimmin se meni opiston alasajossa samaan tuuttiin kuin kaikki muukin.